

ಐವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಇವೆ. ಐದನೆಯದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾಪ್ತಜ್ಞಪ್ತಿಯಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಜೀವ-ಅಜೀವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಮಾಣದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಎಂಭತ್ತಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಇವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಕರ್ಮದ ಐದು ಭೇದಗಳ ಪದಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದಮೇಲೆ ಒಂದುಕೋಟಿ ಎಂಭತ್ತೊಂದು ಲಕ್ಷ ಐದು ಸಾವಿರ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಂಗದ ಎರಡನೆಯ ಭೇದವು ಶೂತ್ರನಾಮದ್ದಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾರ್ಥನ ಸಂಬಂಧದ ಮುನ್ನೂರಾ ಅರವತ್ತೂರು ಕುದೇವಗಳ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಜೀವ ಪದಾರ್ಥದ ಮೇಲೆ ತಗಲಿಸುವ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಎಂಭತ್ತೆಂಟು ಲಕ್ಷ ಇವೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಂಗದ ಮೂರನೆಯ ಭೇದವು ಪ್ರಥಮಾನುಯೋಗವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಜೀವನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಯೋಗ್ಯವಾದ ತೀರ್ಥಂಕರ ಮೊದಲಾದ ಅರವತ್ತೂರು ಶಲಾಕಾ ಪುರುಷರ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಐದು ಸಾವಿರ ಇವೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಂಗದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭೇದವು ಪೂರ್ವಗತವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳಿವೆ, ಮೊದಲನೆಯದು ಉತ್ಪಾದ ನಾಮದ್ದಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದ-ವ್ಯಯ-ಧ್ರಾವ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಭೇದವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಒಂದು ಕೋಟಿ ಇವೆ. ಎರಡನೆಯದು ಅಗ್ರಾಯಣೀನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳುನೂರು ಸುನಯ-ದುರ್ನಯದ ಮತ್ತು ಪಟದ್ರವ್ಯ, ಸಪ್ತತತ್ತ್ವ, ನವಪದಾರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ತೊಂಭತ್ತಾರು ಲಕ್ಷ ಇವೆ.

ಮೂರನೆಯದು ವೀರ್ಯಾನುವಾದನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಶಕ್ತಿರೂಪವೀರ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಎಪ್ಪತ್ತು ಲಕ್ಷ ಇವೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಅಸ್ತಿನಾಸ್ತಿಪ್ರವಾದ ನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಸ್ತಿ, ಪರರೂಪ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಾಸ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿ-ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿ ಸಪ್ತಭಂಗದ ಮುಖಾಂತರ ಕಥಂಚಿತ್ ವಿರೋಧ ನಿವಾರಿಸುವ ರೂಪದಿಂದ ಮುಖ್ಯ ಗೌಣಮಾಡಿ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಅರವತ್ತು ಲಕ್ಷ ಇವೆ. ಐದನೆಯದು ಜ್ಞಾನಸಪ್ರವಾದ ನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ಭೇದಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಸಂಖ್ಯೆ, ವಿಷಯ, ಫಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಒಂದು ಕಡಿಮೆ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಇವೆ. ಆರನೆಯದು ಸತ್ಯಪ್ರವಾದ ನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ, ಅಸತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಚನಗಳ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಒಂದು ಕೋಟಿ ಆರು ಇವೆ. ಏಳನೆಯದು ಆತ್ಮಪ್ರವಾದ ನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಪದಾರ್ಥದ ಕರ್ತೃ, ಭೋಕ್ತೃ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳದ್ದು ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಕೋಟಿ ಇವೆ.

ಎಂಟನೆಯದು ಕರ್ಮಪ್ರವಾದನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧ. ಸತ್ಯ, ಉದಯ, ಉದೀರಣಾ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾರೂಪ ಕರ್ಮಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಇದರ ಪದಗಳು ಒಂದು ಕೋಟಿ ಎಂಭತ್ತು ಲಕ್ಷ ಇವೆ. ಒಂಭತ್ತನೆಯದು ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪಾಪದ ತ್ಯಾಗದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಎಂಭತ್ತಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಇವೆ. ಹತ್ತನೆಯದು ವಿದ್ಯಾನುವಾದ ನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳುನೂರು ಕ್ಷುದ್ರವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಐನೂರು ಮಹಾವಿದ್ಯೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಸಾಧನ. ಮಂತ್ರಾದಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧವಾದ ಇವುಗಳ ಫಲದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಅದರಂತೆ ಅಷ್ಟಾಂಗನಿಮಿತ್ತಜ್ಞಾನದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಒಂದು ಕೋಟಿ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಇವೆ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯದು ಕಲ್ಯಾಣವಾದ ನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರ

ಗರ್ಭ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಯಾಣಕದ ಉತ್ಪನ್ನ ಹಾಗೂ ಅದರ ಕಾರಣ ಮೋಡಶಭಾವನಾದಿಗಳ ತಪಶ್ಚರಣಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ-ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳ ಗಮನ ವಿಶೇಷ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಕೋಟಿ ಇವೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯದು ಪ್ರಾಣವಾದ ನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ವೈದ್ಯಕ ಹಾಗೂ ಭೂತಾದಿಗಳ ವ್ಯಾಧಿಯನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ಮಂತ್ರಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿಷದೂರ ಮಾಡುವ ಉಪಾಯ ಹಾಗೂ ಸ್ವರೋದಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಹದಿಮೂರು ಕೋಟಿ ಇವೆ. ಹದಿಮೂರನೆಯದು ಕ್ರಿಯಾವಿಶಾಲನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರ, ಭಂದಸ್ಸು, ಅಲಂಕಾರಾದಿಗಳ ಮತ್ತು ಅರವತ್ತಾಲ್ಪು ಕಲೆ, ಗರ್ಭಾಧಾನಾದಿ ಎಂಭತ್ತಾಲ್ಪು ಕ್ರಿಯೆ, ಸನ್ಯುಗ್ಧರ್ಶನ ಮೊದಲಾದ ನೂರೊಂಟು ಕ್ರಿಯೆ, ದೇವವಂದನೆ ಮೊದಲಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಕ್ರಿಯೆ, ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕ್ರಿಯೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಒಂಭತ್ತು ಕೋಟಿ ಇವೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯದು ತ್ರಿಲೋಕಬಿಂದುಸಾರ ನಾಮದ ಪೂರ್ವವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರುಲೋಕದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಬೀಜಗಣಿತದ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಮೋಕ್ಷದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣಭೂತಕ್ರಿಯೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ಕೋಟಿ ಐವತ್ತು ಲಕ್ಷ ಇವೆ. ಹೀಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ವಗಳಿದ್ದು ಇವುಗಳ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದರೆ ತೊಂಬತ್ತೈದು ಕೋಟಿ ಐವತ್ತು ಲಕ್ಷ ಆಗುವವು.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಂಗದ ಐದನೆಯ ಭೇದವು ಚೂಲಿಕೆಯಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಭೇದಗಳಿದ್ದು ಇದರ ಪದಗಳು ಎರಡು ಕೋಟಿ ಒಂಭತ್ತು ಲಕ್ಷ ಎಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತು ಸಾವಿರ ಇನ್ನೂರು ಇವೆ. ಇದರ ಮೊದಲನೆಯ ಭೇದವಾದ ಜಲಗತ ಚೂಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಸ್ತಂಭನ ಮಾಡುವುದು, ಜಲದಲ್ಲಿ ಗಮನಮಾಡುವುದಿದೆ, ಅಗ್ನಿಗತ ಚೂಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಸ್ತಂಭನ ಮಾಡುವುದು, ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದು, ಅಗ್ನಿಯ ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರಾದಿಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆಯಿದೆ, ಇದರ ಪದಗಳು ಎರಡು ಕೋಟಿ ಒಂಭತ್ತು ಲಕ್ಷ ಎಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತು ಸಾವಿರದಾ ಇನ್ನೂರು ಇವೆ. ಇಷ್ಟಿಷ್ಟೇ ಪದಗಳು ಇತರ ನಾಲ್ಕು ಚೂಲಿಕೆಗಳಿಗನೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎರಡನೆಯ ಭೇದವು ಸ್ಥಲಗತ ಚೂಲಿಕೆಯಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮೇರು ಸರ್ಪತ ಭೂಮಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ಶಿಫ್ಟಗಮನಮಾಡುವ ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರ-ತಪಶ್ಚರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆಯಿದೆ.

ಮೂರನೆಯ ಭೇದವು ಮಾಯಾಗತ ಚೂಲಿಕೆಯಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮಾಯಾಮಯಿ ಇಂದ್ರಜಾಲ ವಿಕ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರ-ತಪಶ್ಚರಣಾದಿಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆಯಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭೇದವು ರೂಪಗತ ಚೂಲಿಕೆಯಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಎತ್ತು, ಜಿಂಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರ-ತಪಶ್ಚರಣಾದಿಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆಯಿದೆ ಅದರಂತೆ ಚಿತ್ರಾವು, ಕಾಷ್ಠಲೇಪನಾದಿಗಳ ಲಕ್ಷಣದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಧಾತುರಸಾಯನದ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಐದನೆಯ ಭೇದವು ಆಕಾಶಗತ ಚೂಲಿಕೆಯಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗಮನಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಮಂತ್ರ-ಯಂತ್ರ-ತಂತ್ರಾದಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಂಗವಿದೆ; ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗಗಳ ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ.

ಅಂಗಬಾಹ್ಯ ಶ್ರುತದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕೀರ್ಣಕಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವು ಸಾಮಾಯಿಕ ಹೆಸರಿನದಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಮ, ಸ್ಥಾನ, ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವದಿಂದ ಆರು ಪ್ರಕಾರ ಸಾಮಾಯಿಕದ ವರ್ಣನೆಯು ವಿಶೇಷರೂಪವಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯದು ಚತುರ್ವಿಂಶತಿವನ ನಾಮದ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ

ಇಷ್ಟತ್ವಾಲ್ಪ್ಯ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಮೂರನೆಯದು ವಂದನಾ ನಾಮದ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಆಶ್ರಯ ವಂದನೆ ಸ್ತುತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಐದನೆಯದು ವೈನಯಿಕ ನಾಮದ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ವಿನಯದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಆರನೆಯದು ಕೃತಿಕರ್ಮ ನಾಮದ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಅರಹಂತ ಮೊದಲಾದವರ ವಂದನೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಏಳನೆಯದು ದಶವೈತಾಲಿಕ ನಾಮದ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮುನಿಯ ಆಚಾರ, ಆಪಾರದ ಶುದ್ಧತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಎಂಟನೆಯದು ಉತ್ತರಾಧ್ಯಯನನಾಮದ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಪರೀಷಹ ಉಪಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವ ವಿಧಾನದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಒಂಭತ್ತನೆಯದು ಕಲ್ಪವ್ಯವಹಾರನಾಮದ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮುನಿಯ ಯೋಗ್ಯ ಆಚರಣ ಮತ್ತು ಅಯೋಗ್ಯ ಸೇವನೆಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಹತ್ತನೆಯದು ಕಲ್ಪಾಕಲ್ಪನಾಮದ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮುನಿಗೆ ಇದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ—ಇದು ಅಯೋಗ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವದ ಅನೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯದು ಮಹಾಕಲ್ಪನಾಮದ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಜನಕಲ್ಪಿಮುನಿಯ ಪ್ರತಿಮಾಯೋಗ, ತ್ರಿಕಾಲಯೋಗದ ಪ್ರರೂಪಣೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಸ್ಮವಿರಕಲ್ಪಿ ಮುನಿಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯದು ಪುಂಡರೀಕನಾಮದ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೊಡ್ಡ ಋದ್ಧಿಧಾರಕ ದೇವಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಕಾರಣಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯದು ನಿಸಿದ್ಧಿಕಾನಾಮದ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ದೋಷಗಳ ಶುದ್ಧತೆಯನಿಮಿತ್ತ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆಯಿದೆ, ಇದು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ, ಇದರ ಹೆಸರು ನಿಸಿತಿಕೆಯೆಂದೂ ಇದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅಂಗಬಾಹ್ಯ ಶ್ರುತಗಳು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿವೆ.

ಪೂರ್ವಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಪರ್ಯಾಯಸಮಾಸ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಪೂರ್ವಜ್ಞಾನ ಪರ್ಯಾಯದವರೆಗೆ ಇಷ್ಟತ್ತು ಭೇದಗಳಿವೆ ಇವುಗಳ ವಿಶೇಷ ವರ್ಣನೆ, ಶ್ರುತಜ್ಞಾನದ ವರ್ಣನೆಯು ಗೊಮ್ಮಟಸಾರನಾಮದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಪೂರ್ವಕವಿದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. || ೨ ||

ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಿರುವವರು ಸಂಸಾರದ ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಸುತಂ ಹಿ ಜಾಣಮಾಣೋ ಭವಸ್ಯ ಭವಣಾಸಂಚಂ ಚ ಸೋ ಕುಂಡಿ |

ಸೂ ಈ ಜಹಾ ಅಸುತಾ ಣಾಸದಿ ಸುತ್ರೇ ಸಹಾ ಣೋ ವಿ || ೩ ||

ಸೂತ್ರೇ ಜ್ಞಾಯಮಾನಃ ಭವಸ್ಯ ಭವನಾಶನಂ ಚ ಸಃ ಕರೋತಿ |

ಸೂಚೀ ಯಥಾ ಅಸೂತ್ರಾ ನಶ್ಯತಿ ಸೂತ್ರೇಣ ಸಹ ನಾಸಿ || ೩ ||

ಆ ಸೂತ್ರಜ್ಞಜೀವನು ಭವದಲುತ್ತನ್ನವಾಗುವುದರ ನಾಶಮಾಡುವನು |

ಅಸೂತ್ರಸೂಚಿ ಕಳೆಯುವುದು ಮೇಣ್ಣ ಸೂತ್ರಸೂಚಿತಾಕಳೆಯಲಾರದು || ೩ ||

ಅರ್ಥ : - ಯಾವ ಪುರುಷನು ಸೂತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥವನಿದ್ದಾನೆ, ಪ್ರವೀಣನಿದ್ದಾನೆ ಅವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವಾಗುವುದರ ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಹೇಗೆಂದರೆ ಲೋಹದ ಸೂಜಿಯು ಸೂತ್ರ (ದಾರ)ವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ದಾರ ಸಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ದೃಷ್ಟಾಂತವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ : - ಸೂತ್ರದ ಜ್ಞಾತಾನಿರುವವನು ಸಂಸಾರದ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಸೂಜಿಯು ದಾರಸಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ, ಎಂದೂ ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ದಾರ ರಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. || ೩ ||

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸೂಜಿಯ ದೃಷ್ಟಾಂತದ ದಾಷ್ಟಾಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಪುರಿಸೋ ವಿ ಜೋ ಸಸುತ್ತೋ ಣ ವಿಣಾಸಇ ಸೋ ಗಟ ವಿ ಸಂಸಾರೇ |

ನಚ್ಚೇದಣ ಪಚ್ಚಕ್ಹಂ ಣಾಸದಿ ತಂ ಸೋ ಅದಿಸ್ಸಮಾಣೋ ವಿ || ೪ ||

ಪುರುಷೋಽಪಿ ಯಃ ಸಸೂತ್ರಃ ನ ವಿನಶ್ಯತಿ ಸ ಗತೋಽಪಿ ಸಂಸಾರೇ |

ಸಚ್ಚೇತನಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ ನಾಶಯತಿ ತಂ ಸಃ ಅದೃಶ್ಯಮಾನೋಽಪಿ || ೪ ||

ಅರ್ಥ : - ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸೂತ್ರಸಹಿತವಾದ ಸೂಜಿಯು ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪುರುಷನು ಕೂಡ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ ತನ್ನ ರೂಪು ತನಗೆ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸೂತ್ರ ಸಹಿತನಿದ್ದರೆ (ಸೂತ್ರದ ಜ್ಞಾತಾನಿದ್ದರೆ) ಅವನ ಆತ್ಮನು ಸತ್ತಾರೂಪ ಜೈತನ್ಯ ಚಮತ್ಕಾರಮಯ ಸ್ವಸಂವೇದನದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಗತನಿಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ, ಅವನು ಯಾವ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಗತನಿದ್ದಾನೆ ಆ ಸಂಸಾರದ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ : - ಒಂದು ವೇಳೆ ಆತ್ಮನು ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸೂತ್ರದ ಜ್ಞಾತಾನಿಗೆ ಸ್ವಸಂವೇದನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದ ಅನುಭವಗೋಚರನಿದ್ದಾನೆ, ಆ ಸೂತ್ರದ ಜ್ಞಾತಾನು ಸಂಸಾರದ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಟನಾಗುವುದರಿಂದ ಸೂಜಿಯ ದೃಷ್ಟಾಂತವು ಯುಕ್ತವೆನು.

ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅರ್ಥವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಸುತ್ತತ್ಥಂ ಜಿಣಭಣಿಯಂ ಜೀವಾಜೀವಾದಿಬಹುವಿಹಂ ಅತ್ಥಂ |

ಹೇಯಾಹೇಯಂ ಚ ತಹಾ ಜೋ ಜಾಣಇ ಸೋ ಹು ಸದ್ಧಿಪ್ಪೇ || ೫ ||

ಸಸೂತ್ರಪುರುಷ ಭವದೊಳ್ಗತ ಮೇಣ್ವು ರೂಪದಿಂದದೃಷ್ಟನಿದ್ದರು ಕೂಡ |

ಆ ಸಚ್ಚೇತನಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದವನು ದುಷ್ಟಸಂಸಾರವ ನಷ್ಟಮಾಡುವನು || ೪ ||

ಜಿನಸೂತ್ರದಲಿ ಪೇಳಿರುವ ಜೀವ-ಅಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳ |

ತೇನ ಹೇಯಾಹೇಯಗಳ ತಿಳಿವವನು ಪ್ರಕಟಿಸಮೃಗ್ನ ಸ್ಥಿಯಿರುವನು || ೫ ||

ಸೂತ್ರಾರ್ಥಂ ಜಿನಭಣಿತಂ ಜೀನಾಜೀನಾದಿಬಹುವಿಧಮರ್ಥಮ್ |

ಹೇಯಾಹೇಯಂ ಚ ತಥಾ ಯೋ ಜಾನತಿ ಸ ಹಿ ಸದ್ವೃಷ್ಟಿಃ || ೫ ||

ಅರ್ಥ :- ಸೂತ್ರದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞ ಜಿನೇಂದ್ರದೇವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸೂತ್ರದ ಅರ್ಥವು ಜೀನ-ಅಜೀನ ಮೊದಲಾಗಿ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರವಿದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಹೇಯ ಎಂದರೆ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ವುದ್ದಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಮತ್ತು ಅಹೇಯ ಎಂದರೆ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಯಾವನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಸ್ವಸ್ಥ ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ : ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಾಷಿತ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಜೀನ ಮೊದಲಾದ ನವಪದಾರ್ಥಗಳು ಮತ್ತು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಯ-ಉಪಾದೇಯವೆಂದು ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ, ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವನು ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಯಿರುತ್ತಾನೆ.

ಜಿನಭಾಷಿತ ಸೂತ್ರವು ವ್ಯವಹಾರ-ಪರಮಾರ್ಥರೂಪವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಶುದ್ಧ ಭಾವ ಮಾಡಿ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,—

ಜಂ ಸುತ್ತಂ ಜಿಣಲುತ್ತಂ ವವಹಾರೋ ತಹ ಯ ಜಾಣ ಪರಮತ್ಥೋ |

ತಂ ಜಾಣಿಲೂಣ ಜೋಈ ಲಹಣ ಸುಹಂ ಖವಣ ಮಲಪುಂಜಂ || ೬ ||

ಯತ್ಸೂತ್ರಂ ಜಿನೋಕ್ತಂ ವ್ಯವಹಾರಂ ತಥಾ ಚ ಜ್ಞಾನೀಹಿ ಪರಮಾರ್ಥಮ್ |

ತಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಯೋಗೀ ಲಭತೇ ಸುಖಂ ಕ್ಷಿಪತೇ ಮಲಪುಂಜಂ || ೬ ||

ಅರ್ಥ :- ಆ ಜಿನಭಾಷಿತ ಸೂತ್ರವು ವ್ಯವಹಾರರೂಪ ಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥರೂಪವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಯೋಗೀಶ್ವರರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮಲಪುಂಜ ಎಂದರೆ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ, ಭಾವಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷೇಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜಿನಸೂತ್ರವನ್ನು ವ್ಯವಹಾರ-ಪರಮಾರ್ಥರೂಪದಿಂದ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯೋಗೀಶ್ವರರು (ಮುನಿಗಳು) ಕರ್ಮಗಳ ನಾಶಮಾಡಿ ಅವಿನಾಶಿ ಸುಖರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಾರ್ಥ (ನಿಶ್ಚಯ)—ವ್ಯವಹಾರ ಇವುಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸ್ವರೂಪವು ಹೀಗಿದೆ—ಜಿನಾಗಮದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯು ನಾಲ್ಕು ಅನುಯೋಗರೂಪವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಗಮರೂಪ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮರೂಪವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷರೂಪದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದು ಆಗಮರೂಪವಿದೆ, ಅದರ ಎಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದೆ. ಅಹೇತುಮತ್ ಮತ್ತು ಹೇತುಮತ್ ವೆಂದೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಿವೆ, ಅಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಕೇವಲ ಪ್ರಮಾಣತೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಅದು ಅಹೇತುಮತ್ ಇದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣನೆಯಿಂದ ವಸ್ತುವಿನ ನಿರ್ಬಾಧ ಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಅದು ಹೇತುಮತ್ ಇದೆ, ಹೀಗೆ

ಜಿನೋಕ್ತ ಸೂತ್ರ ವದು ವ್ಯವಹಾರರೂಪ ಮೇಣ್ಣರಮಾರ್ಥರೂಪವಿದ್ದವನು |

ಜಿನಮುನಿಗಳು ತಿಳಿದು ಸುಖಪಡೆವರು ಮೇಣ್ಣಲಪುಂಜ ತೊರೆವರು || ೬ ||

ಆಗಮದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಹೇಳಲಾಗುವುದು.

ಯಾವಾಗ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಆಗಮರೂಪ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮೇಲೆ ತೊಡಗಿಸುತ್ತದೆ ಆಗಂತೂ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷ ರೂಪವಾಗಿ ಅನಂತಧರ್ಮಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಅದು ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯವಿದೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರೂಪವೆಂತೂ ನಿಶ್ಚಯನಯದ ವಿಷಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ವಿಶೇಷರೂಪಗಳಿವೆ ಅವನ್ನು ಭೇದರೂಪ ಮಾಡಿ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಅದು ವ್ಯವಹಾರನಯದ ವಿಷಯವಿದೆ, ಅದನ್ನು ದ್ರವ್ಯ-ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ವಿವಕ್ಷಿತ ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡುವುದಿದೆ ಅದರ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವದಿಂದ ಅದು ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷರೂಪ ವಸ್ತುವಿನ ಸರ್ವಸ್ವವಿದ್ದರೆ ನಿಶ್ಚಯ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಹೇಳಿದೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅನ್ಯ ವಸ್ತುವಿನ ಸಂಯೋಗ ರೂಪ ಅವಸ್ಥೆಯಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಆ ವಸ್ತುರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುವುದೂ ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ, ಇದನ್ನು ಉಪಚಾರ ವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಉದಾಹರಣೆ ಹೀಗಿದೆ-ಹೇಗೆ ಒಂದು ವಿವಕ್ಷಿತ ಘಟನಾಮದ ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ತೊಡಗಿಸಿದಾಗ ಆ ಘಟದ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವರೂಪ ಎಷ್ಟು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷರೂಪ ಸರ್ವಸ್ವವಿದೆ ಅಷ್ಟು ಹೇಳಿದೆಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಹೇಳುವುದಂತೂ ನಿಶ್ಚಯ ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ ಮತ್ತು ಘಟಕ್ಕೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅನ್ಯವಸ್ತುವಿನ ಲೇಪಮಾಡಿ ಆ ಘಟವನ್ನು ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹೇಳುವುದು ಅದರಂತೆ ಅನ್ಯ ಪಟಾದಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಘಟದ ಆರೋಪಣೆ ಮಾಡಿ ಘಟವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕೂಡ ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ.

ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಜನ ಇನ್ನೊಂದು ನಿಮಿತ್ತವೆಂದು ಎರಡು ಆಶ್ರಯಗಳಿವೆ. ಪ್ರಯೋಜನ ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಘಟವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಅದಂತೂ ಪ್ರಯೋಜನಾಶ್ರಿತವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅನ್ಯ ವಸ್ತುವಿನ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಘಟದಲ್ಲಿ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಘಟರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಅದು ನಿಮಿತ್ತಾಶ್ರಿತವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿವಕ್ಷಿತ ಸಮಸ್ತ ಜೀವ ಅಜೀವ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ತಗಲಿಸುವುದು. ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಮುಖ್ಯಮಾಡಿ ತಗಲಿಸುವುದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದೆ. ಜೀವ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ಆತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಜೀವನು ತನ್ನನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅನುಭವ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನನ್ನು ಆತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಯಾವಾಗ ತನ್ನನ್ನು ಸಮಸ್ತದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅನುಭವ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಯ ತಗಲಿಸಿದಾಗ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆ ತನ್ನ ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಅವಿನಾಶಿ ಸಮಸ್ತ ಅನ್ಯ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನ ಏಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷರೂಪ ಅನಂತಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ದ್ರವ್ಯ-ಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕವಾದ ಜೀವನಾಮದ ಶುದ್ಧವಸ್ತುವಿದೆ ಅದು ಹೇಗಿದೆ—

ಶುದ್ಧ ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನಮಯ ಚೇತನಾಸ್ವರೂಪ ಅಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿರುವ ಅನಂತ ಶಕ್ತಿಯ ಧಾರಕನಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೇದ ಚೇತನಾ ಅನಂತಶಕ್ತಿಯ ಸಮೂಹ ದ್ರವ್ಯವಿದೆ. ಅನಂತ ಜ್ಞಾನ ದರ್ಶನ ಸುಖ ವೀರ್ಯಗಳು ಚೇತನಾದ ವಿಶೇಷಗಳಿವೆ ಅವೆಂತೂ ಗುಣಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಅಗುರುಲಭು ಗುಣದಿಂದ ಪಟುತ್ವಾನಪತಿತ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿರೂಪ ಪರಿಣಮನ ಮಾಡುತ್ತ ಜೀವಕ್ಕೆ ತ್ರಿಕಾಲಾತ್ಮಕವಾದ ಅನಂತ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ಶುದ್ಧ ಜೀವ ನಾಮಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞರು ನೋಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ ಅದಂತೂ ಒಂದು ಅಭೇದರೂಪ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದ ವಿಷಯಭೂತವಾದ ಜೀವವಿದೆ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನುಭವ ಮಾಡಿದಾಗಂತೂ ಹೀಗೆ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅನಂತ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದರೂಪವಾದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ.

ಆತ್ಮವಸ್ತುವಿಗೆ ಅನಾದಿಯಿಂದಲೇ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮದ ಸಂಯೋಗವಿದ್ದು ಇದರ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ರೂಪ ವಿಚಾರದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ವಿಭಾವ ಪರಿಣತಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಇದರಿಂದ ಪುನಃ ಭವಿಸ್ಯಕರ್ಮದ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅನಾದಿ ನಿಮಿತ್ತ-ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಭಾವದ ಮುಖಾಂತರ ಚತುರ್ಗತೀರೂಪ ಸಂಸಾರ ಪರಿಭ್ರಮಣದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಜೀವನು ಯಾವ ಗತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅಂಥ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಎಂಥ ರಾಗಾದಿಭಾವಗಳಾಗುವವು ಅಂಥ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಯಾವಾಗ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವದ ಬಾಹ್ಯ ಅಂತರಂಗ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ನಿಮಿತ್ತ, ದಿಂದ ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪ ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯನಯದ ವಿಷಯಸ್ವರೂಪನಾದ ತನ್ನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುವನು ಮತ್ತು ಕರ್ಮಸಂಯೋಗವನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದರ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ತನ್ನ ಭಾವಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಅವುಗಳ ಯಥಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾಗ ಭೇದಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಗಲೇ ಪರಭಾವಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪುನಃ ಅವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞರ ಆಗಮದಿಂದ ಯಥಾರ್ಥ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದರೆ ಅನಂತ ಚತುಷ್ಪಯಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯಮಾಡಿ ಲೋಕಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ಆಗ ಮುಕ್ತ ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧನೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಷ್ಟು ಸಂಸಾರದ ಅವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಈ ಮುಕ್ತ ಅವಸ್ಥೆ ಹೀಗೆ ಭೇದರೂಪ ಆತ್ಮನ ನಿರೂಪಣೆ ಯಿದೆ ಅದು ಕೂಡ ವ್ಯವಹಾರನಯದ ವಿಷಯವಿದೆ, ಇದನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಭೂತಾರ್ಥ ಅಸತ್ಯಾರ್ಥ ವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹೇಳಿ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಗಜನ್ಯ ಅವಸ್ಥೆಯಿರುವುದು ದಂತೂ ಅಸತ್ಯಾರ್ಥವೇ ಇದೆ, ಶುದ್ಧ ವಸ್ತುವಿನದಂತೂ ಇದು ಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅಸತ್ಯವೇ ಇದೆ, ಯಾವುದು ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ ಅದು ಕೂಡ ಆತ್ಮನದೇ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ, ಯಾವುದು ಆತ್ಮನ ಪರಿಣಾಮವಿದೆ ಅದು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಕಥಂಚಿತ್ ಸತ್ಯವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಭೇದಜ್ಞಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ, ಭೇದಜ್ಞಾನವಾದ ಮೇಲೆ ಹೇಗಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವ ದ್ರವ್ಯರೂಪ ಪುದ್ಗಲ ಕರ್ಮಗಳವೆ ಅವು ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವೇ ಇವೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಯೋಗವಿದೆ ಅದು ಆತ್ಮನಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಭಿನ್ನವೇ ಇದೆ, ಇವನ್ನು ಆತ್ಮನವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದು ಈ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯವಹಾರವೇ ಇದೆ, ಇದನ್ನೂ ಅಸತ್ಯಾರ್ಥ ಅಥವಾ ಉಪಚಾರವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ಮದ ಸಂಯೋಗಜನ್ಯಭಾವಗಳವೆ ಅವು ಎಲ್ಲವು ನಿಮಿತ್ತಾಶ್ರಿತವಾದ ವ್ಯವಹಾರದ ವಿಷಯಗಳವೆ ಮತ್ತು ಉಪದೇಶ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇದನ್ನು ಪ್ರಯೋಜನಾಶ್ರಿತವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರದ ಸಂಕ್ಷೇಪವಿದೆ, ಸವ್ಯಕ್ತ ಶರಣ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಇವು ಮೂರೂ ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನ ಭಾವಗಳೇ ಇವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಹೀಗೆ ಇವುಗಳರೂಪ ಆತ್ಮನ ಅನುಭವವೇ ಆಗುವುದು ಅದು ನಿಶ್ಚಯ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅನುಭವದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪೂರ್ಣತೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಏಕದೇಶರೂಪವಿರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಕಥಂಚಿತ್ ಸರ್ವದೇಶರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಥನ ಮಾಡುವುದು ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ ಮತ್ತು ಏಕದೇಶನಾಮದಿಂದ ಹೇಳುವುದು ನಿಶ್ಚಯವಿದೆ.

ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚಾರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಭೇದರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಇವಕ್ಕೆ ಬಾಹ್ಯ ಪರದ್ರವ್ಯ ಸ್ವರೂಪದ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ, ಭಾವಗಳು ನಿಮಿತ್ತವಿವೆ ಅವನ್ನು ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹೇಳುವುದು ಅದು ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ. ದೇವ-ಗುರು-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಸವ್ಯಕ್ತ ಶರಣ

